

LİMİTED ŞİRKET SÖZLEŞMESİNDE EMREDİCİ HÜKÜMLER İLKESİ^(*)

Prof. Dr. Mehmet Fahrettin ÖNDER^(**)
Enes Talha EĞİLMEZ^(***)

Öz

Bir veya birden fazla gerçek veya tüzel kişinin ortak iradelerini ve sermayelerini ortak bir paydada birleştirmek suretiyle meydana gelen tüzel kişiliklerden biri olan şirket, temelde kar elde etme amacı güder. Kar elde etme niyeti, şirketi diğer tüzel kişiliklerden ayıran yegâne özelliğidir. Şirket, temelini Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen adi ortaklıktan almakta olup, türleri ve özelliklerine göre farklı türlere ayrılmaktadır. Şirket türleri 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda sınırlı sayıda (numerus clausus) sayılmıştır. Sayılan bu şirket türleri arasında sermaye şirketi olarak anonim ve limited şirketler, özellikleri ve işlevsellikleri bakımından diğer şirket türlerinden ayrılmaktadırlar. Tüm şirket türlerinde olduğu gibi limited şirketler de kuruluşta sona ermeye dek temelde bir belgeyi esas alarak hareket eder. Bu belge, TTK'daki tanımlaması ile, limited şirketlerde şirket sözleşmesine karşılık gelmektedir. Şirketlerin faaliyet konusu, temel bilgileri, yönetim ve temsil ilişkin bilgileri şirket sözleşmesinde belirtilir. Ayrıca Kanunda öngörüldüğü şekliyle ortakların durumu, iç ilişkide uygulanacak kurallar da şirket sözleşmesinde gösterilir. Bu sözleşme, şirketin kuruluş şartlarındandır.

Kural olarak, sözleşme hukukunda sözleşme serbestisi ilkesi geçerlidir. Sözleşme serbestisinin sınırları ise TBK m.27 ve Türk Medeni Kanunu m.23'te düzenlenen genel hükümlerdir. Şirket sözleşmesi içeriğinde zorunlu ve öngörülmesi şartıyla bağlayıcı olacak kayıtlar TTK m.576 vd. gösterilmiştir. Kanun koyucunun açıkça düzenlemediği hususların limited şirket sözleşmesinde bulunup bulunmayacağı hususunda emredici hükümler ilkesi devreye girmektedir. Emredici hükümler ilkesi ile, sermaye şirketlerinde sözleşme serbestisi önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. İlk kez 6102 Sayılı TTK ile hukukumuza giren emredici hükümler ilkesi, anonim şirketlerden esinlenerek limited şirket sözleşmeleri için de öngörülmüştür. Emredici hükümler ilkesinin şirket sözleşmesi için geçerliliği ve etkisi doktrinde tartışma konusu olmaktadır.

Bu nedenle çalışmada şirket sözleşmesi içeriğinden kısaca bahsedilerek sonrasında emredici hükümler ilkesinin tanımı, getiriliş amacı ve ilkenin yerindedeliğine dair hususlar açıklanacak ve son olarak da ilkenin, şirket sözleşmesine olan etkilerine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler

Limited Şirket, Şirket Sözleşmesi, Emredici Hükümler İlkesi, Zorunlu Kayıtlar, Şirket Sözleşmesinde Öngörülmesi Şartıyla Bağlayıcı Olan Hükümler.

^(*) Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 24.07.2023 - Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 20.02.2024,
DOI No: <https://doi.org/10.54704/akdhfd.1332239>.

Bu makale yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

^(**) Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı / Isparta, Türkiye.

E-posta: fahrettinonder@sdu.edu.tr,

Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-1808-5378>.

^(***) Hâkim;

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Yüksek Lisans Öğrencisi / Isparta, Türkiye.

E-posta: enestalhaegilmez@gmail.com,

Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0001-9874-9914>.

"This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)"

THE PRINCIPLE OF MANDATORY PROVISIONS IN THE LIMITED COMPANY CONTRACT

Abstract

Company basically seeks profit. It is one of the legal personalities consisting of one or more natural or legal identity who merges their joint intention and capital in a common ground. Its intent to make profit is the sole feature that distinguishes company from other legal personalities. Company is built on the ordinary partnership which is regulated in Turkish Code of Obligations (TBK) and has different types in terms of its features. The Turkish Commercial Code (TTK) No. 6102 counts these types in limited number (numerus clausus). Among those counted, joint stock and limited liability companies as capital stock companies differ from others in terms of features and functions. As all types of companies, limited companies operates based on a single document from its establishment to the end. According to its definition in TTK, this document is the article of association. The scope of activities, basic information and executive and representational information regarding companies are stated in the article of association. As prescribed in the code, the status of partners and the rules that are to be applied in internal relation are also indicated in the article of association. This article is one of the conditions for the establishment of company.

As a rule, freedom of contract is the principle in contract law. The limits of freedom of contract are the general provisions regulated in TBK No.27 and Turkish Civil Code No.23. The mandatory conditions that will be binding provided that they will be predicted in the content of the article of association is stated in TTK No. 576 et al. The principle of mandatory rules are applied in cases when the matters not clearly defined by the law maker are on the article of association or whether these matters have the effects of the articles of association. The freedom of contract in capital stock companies is significantly restricted with the principle of mandatory rule. Inspired by joint stock companies, the principle of mandatory rule, which first time entered Turkish law under TTK No. 6102, is also prescribed for the articles of association of limited liability companies. The validity and effect of the principle of mandatory rule for the article of association are still questions of debate in theory.

For this reason, this study first briefly mentions the content of article of association and then explain the definition of principle mandatory rule, the goal of its promulgation and its properness. Lastly, the effects of principle on the articles of association are addressed in the study.

Keywords

Limited Company, Company Agreement, Principle of Mandatory Rule, Mandatory Provisions, Provisions That are Binding Provided That They are Stipulated in the Articles of Association.

Extended Abstract

A company, which is one of the legal entities formed by combining the common will and capital of one or more natural or legal persons on a common denominator, basically aims to make a profit. The intention to make a profit is the only feature that distinguishes the company from other legal entities. The company takes its basis from the ordinary partnership regulated in the Turkish Code of Obligations and is divided into different types according to their types and characteristics. Company types are listed in a limited number (numerus clausus) in the Turkish Commercial Code No. 6102. Among these types of companies, joint stock and limited companies as capital companies differ from other company types in terms of their features and functionality. As with all types of companies, limited companies act based on a document from establishment to dissolution. This document, as defined in the Turkish Commercial Code, corresponds to the company agreement in limited companies. The companies' field of activity, basic information, management and representation information are specified in the company contract. In addition, the status of the partners and the rules to be applied in internal relations, as stipulated in the Law, are also indicated in the company contract. This agreement is one of the conditions of establishment of the company.

As a rule, the principle of freedom of contract applies in contract law. The limits of freedom of contract are the general provisions regulated in Article 27 of the Turkish Code of Obligations and Article 23 of the Turkish Civil Code. Records that will be mandatory and binding, provided that they are foreseen in the company contract, are included

in the Turkish Commercial Code Article 576 et seq. shown. The principle of mandatory provisions comes into play when determining whether matters not expressly regulated by the legislature can be included in the limited company agreement. With the principle of mandatory provisions, freedom of contract in capital companies is significantly limited. The principle of mandatory provisions, which entered our law for the first time with the Turkish Commercial Code No. 6102, was inspired by joint stock companies and was also foreseen for limited company contracts. The validity and effect of the principle of mandatory provisions for the company contract is a matter of debate in the doctrine.

With the effect of the principle of mandatory provisions, the content of the company contract is limited to the records included in TCC Article 576-577 and the legal provisions regulated in the TCC as '... may be foreseen in the company contract...'. Otherwise, sanctions for violation of the principle of mandatory provisions will come to the fore.

There is no clear regulation regarding the sanction of violation of the principle. The views in the doctrine are mentioned in the content of the study. In my opinion, the legislature has provided a framework for company contracts and abolished the principle of freedom of contract. In this case, in order to be in line with the legal purpose of the legislator, the consequence of the sanction for non-compliance with the principle must also be null and void.

Although the principle of mandatory provisions was inspired by German, Swiss and Austrian law and introduced into our law, the principle of mandatory provisions is only envisaged for joint stock companies in these countries. While freedom of contract for limited company contracts continues in Continental European law, the fact that this practice has been abandoned by Law No. 6102 is a matter of criticism. Moreover, unlike Continental European law, the legislator has not justified why it envisages the principle of mandatory provisions for limited companies.

For this reason, in the study, the content of the company contract will be briefly mentioned, then the definition of the principle of mandatory provisions, the purpose of its introduction and the issues regarding the appropriateness of the principle will be explained, and finally, the effects of the principle on the company contract will be touched upon.

I. LİMİTED ŞİRKET SÖZLEŞMESİ

A. ŞİRKET SÖZLEŞMESİ KAVRAMI

TTK'nın 135. maddesinde şahıs şirketiyle limited şirketin kuruluş belgesi, şirket sözleşmesi olarak tanımlanmıştır. Limited şirketin, şahıs şirketleri ile aynı tanımlama içinde yer alması doktrinde eleştiriye neden olmuştur. Moroğlu, limited şirketin bir sermaye şirketi olması sebebiyle şahıs şirketi yerine anonim şirket ile aynı kavramı kullanması gerektiğini ve bu nedenle limited şirket kuruluş belgesi için esas sözleşme tanımının daha uygun olacağını ifade etmektedir¹.

TTK'nın 135. maddesinde şirket sözleşmesi, limited şirket ile şahıs şirketi için kuruluş belgesini ifade etmekteyse de madde içeriğinde, şirket sözleşmesi kavramının bir üst tanım olarak diğer şirket kuruluş belgelerini de kapsar şekilde düzenlenmiş olması karışıklığa neden olmaktadır. Bu nedenlerle sermaye şirketi olan limited şirketin kuruluş belgesinin anonim şirket kuruluş belgesi ile aynı tanımlama içerisinde değerlendirilmesi, üst kavram olarak ise şirket sözleşmesi yerine ortaklık sözleşmesi tabirinin kullanılması terminolojik olarak daha uygun olacaktır. Ancak çalışmamızda kanuni düzenlemeye bağlı kalarak limited şirket kuruluş belgesi için şirket sözleşmesi tabirini kullanacağız.

Şirket sözleşmesi, ortaklık bakımından ortaklığı oluşturma, organların işleyişini düzenleme, koruma, tanıtma ve bireyselleştirme gibi amaçlara hizmet eder-

¹ Erdoğan Moroğlu, *Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler*, (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2016), 355.

ken, 3. kişiler bakımından ise, ortaklığın temsili, temsilcinin yetkisi, organlarca alınan kararların geçerlilik koşulları, şirket hesabına yapılan işlemler gibi konularda ortaklığın şeffaflığına ve iktisadi hayattaki güvenilirliğine hizmet eder². Şirket sözleşmesi, ortaklıktaki hukuki ilişkiler, ortaklar arasındaki ilişkiler ile şirket organlarının hukuki durumuna ilişkin temel hukuk belgesi durumundadır. Ayrıca, limited şirketin temeli olarak şirket sözleşmesi sadece mevcut kurucular için değil ileride şirkete katılacak ortaklar bakımından da bağlayıcıdır³.

Şener'e göre şirket sözleşmesi, birden fazla ortak tarafından düzenlenmekte ise gerçek bir sözleşme niteliğinden bahsedilebilir. Tek ortakla kurulan limited şirketler açısından ise şirket sözleşmesi, tek taraflı bir irade beyanından ibarettir⁴. Ancak irade beyanının sayısı, ortaya çıkacak hukuki sonuca mündemiç olmuş kurucu belgenin şirket sözleşmesi olması gerçeğini değiştirmez⁵. Bu nedenle şirket sözleşmesinin tek taraflı bir irade beyanından ibaret olduğu kabulünde dahi şirket sözleşmesi bakımından uygun düştüğü ölçüde Borçlar Kanunu'nun sözleşmeye ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Sözleşmenin amacından yola çıkarak tanımlamak gerekirse şirket sözleşmesi, limited şirketin temel kurallarını ortaya koyan, iç ve dış ilişkideki işleyişi belirleyen, şirketin faaliyetini ve konusunu temellendiren, organların ve ortakların hukuki durumunu düzenleyen limited şirketin anayasası niteliğindeki kuruluş sözleşmesidir.

B. ŞEKLİ AÇIDAN ŞİRKET SÖZLEŞMESİ

TTK m.585 uyarınca şirket, kurucuların, Kanuna uygun olarak düzenlenmiş, sermayenin tamamını ödemeyi şartsız olarak taahhüt ettikleri, ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personelin huzurunda imzalanan şirket sözleşmesi ile limited şirket kurma iradelerini açıklamalarıyla kurulur. TTK m.575 uyarınca, şirket sözleşmesi yazılı şekilde yapılmalı ve kurucular tarafından ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personelin huzurunda imzalanmalıdır.

Diğer ortaklık sözleşmelerinde olduğu gibi, şirket sözleşmesi de kanuni şekil şartlarına tabidir. TTK m.575 uyarınca ilk şart, şirket sözleşmesinin yazılı olarak yapılmasıdır. Yazılı şekilden anlaşılması gereken TBK m.14'tür⁶. Şirket sözleşmesinin şekle bağlanmasının temel nedeni, hukuk ve ispat güvenliği ol-

² Mehmet Bahtiyar, *Anonim Ortaklık Anasözleşmesi*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2001), 14.

³ Oruç Hami Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 40.

⁴ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 39.

⁵ İsmail Özgün Karaahmetoğlu, *Anonim Şirket Esas Sözleşmesinin Yorumlanması*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 58.

⁶ 6098 Sayılı TBK m.14: Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur. Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer.

makla birlikte TTK m.575'te öngörülen bu şekle uyulmadan geçerli bir limited şirket sözleşmesinden söz edilemez. Bu anlamda öngörülen şekil, geçerlilik şartıdır. Kanunda belirtilen şekle aykırı şirket sözleşmeleri adi ortaklık sözleşmesi niteliğindedir⁷.

Şirket sözleşmesinde aranan bir diğer şekil şartı ise, sözleşmenin ticaret sicil müdürlüğü tarafından görevlendirilmiş personel huzurunda kurucular tarafından imzalanmasıdır⁸. Yapılan değişiklikle⁹, TTK m.575 hükmünde yer alan 'kurucuların imzalarının noterce onaylanması' ibaresi kaldırılmıştır. Değişikliğin gerekçesine göre, şirket kuruluş maliyetlerinin, noter masraflarının azaltılması ve notere başvurma yükümlülüğünün kaldırılması ile kuruluşun kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

Şirket kuruluş sözleşmesinin ticaret sicili müdürlüklerinde imzalanması hakkında Tebliğ'e¹⁰ göre, sözleşmenin Mersis'ten alınacak bir nüshasının kurucular veya temsilcileri tarafından, müdür veya müdür yardımcısı yahut yetkilendirilmiş personel huzurunda imzalanması gerekir. TTK m.575 paralelinde düzenlenmiş Tebliğ'in 13/A Maddesinde, kurucuların veya temsilcilerin de şirket sözleşmesini imzalayabileceği öngörülmüştür. Bu açıdan limited şirket sözleşmesi kurucular tarafından düzenlenebileceği gibi, kurucuların temsili yoluyla da şirket sözleşmesinin düzenlenmesi mümkündür. Ancak kurucuların temsili yoluyla şirket sözleşmesinin düzenlenebilmesi için temsilciye vekâletname içeriğinde yetki verilmiş olması şarttır¹¹. Son olarak ise şirket sözleşmesinin asgari olarak TTK m.576'da sıralanan zorunlu kayıtları içermesi gerekmektedir¹².

Netice itibariyle şirket sözleşmesinin geçerli olabilmesi için üç unsurun varlığı gerekir. Bu unsurlar, şirket sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması, ticaret sicili müdürlüğünde personel huzurunda imzalanması ve şirket sözleşmesi içeriğinde bulunması zorunlu kayıtların varlığıdır. Bu durumda şirket sözleşmesinin 'resmi onamaya bağlı' şekle tabi olduğunu söylemek mümkündür¹³.

Şirket sözleşmesinde aranan şekil şartlarının eksikliği halinde TTK m.32 hükmü uygulanır. TTK m.32 uyarınca sicil müdürü, tescil için aranan şartların var olup olmadığını incelemekle yükümlüdür. Sicil müdürü, şirket sözleşmesinin kanunda aranan şartları taşıyıp taşımadığı, sözleşmenin emredici hükümlere ve kanuni zorunluluklara uygun olup olmadığını denetler. Sicil müdürünün tescil

⁷ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 41.

⁸ Soner Altaş, *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 80.

⁹ 15.02.2018 Tarih 7099 Sayılı yasanın 24. maddesi ile yapılan değişiklik.

¹⁰ 6.12.2016 Tarih, 29910 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren tebliğ.

¹¹ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 40.

¹² Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, (Ankara: Adalet Yayınları, 2021), 733.

¹³ Cem Veziroğlu, *Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları*, (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2021), 260; Mehmet Sezer ve Remzi Aydın, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (İstanbul: Adalet Yayınları, 2016), 138.

hususunda duraksaması halinde şirket sözleşmesi ilgililerin istemi üzerine geçici olarak tescil edilir. İlgililer bu geçici tescile karşı 3 aylık süre içerisinde mahkemeye başvurmak zorundadır. Aksi halde geçici tescil resen silinir.

Şirket sözleşmesinin ticaret siciline tescili ile tüzel kişilik kazanır. Tescil kurucu niteliktedir. Tescili müteakip şirket Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur. İlanın, şirketin tüzel kişilik kazanmasında bir etkisi olmayıp ilan bildirici niteliktedir¹⁴. Tescil ile birlikte artık limited şirket, ortaklarından bağımsız olarak ayrı bir hukuki kişiliği haiz olur. Hukuki kişiliği haiz olmanın bir sonucu olarak şirket, hak ve fiil ehliyetini, buna bağlı olarak aktif ve pasif dava ve takip ehliyetini kazanır¹⁵.

C. ŞİRKET SÖZLEŞMESİNİN İÇERİĞİ

6762 Sayılı mülga TTK (ETTK) 506. maddesinde, sadece şirket sözleşmesinde bulunması zorunlu kayıtlara yer verilmiş idi. 6102 Sayılı TTK'da bu sınıflandırma terkedilerek TTK'nın 576. maddesinde zorunlu kayıtlara, 577. maddede ise öngörülme şartıyla bağlayıcı olan kayıtlara yer verilmiştir. Doktrinde ise, şirket sözleşmesi unsurlarının tasnifi hususunda görüş birliğine varılmış değildir. Doktrinde yer alan birinci görüş, şirket sözleşmesi içeriğinin kanun sistematüğinden farklı olarak, zorunlu kayıtlar, öngörülmesi halinde bağlayıcı kayıtlar ve ihtiyari kayıtlar şeklinde üçlü bir ayırım içerisinde sınıflandırılması gerektiğini öne sürmektedir¹⁶. İkinci görüş ise, şirket sözleşmesi içeriğini, kanuni düzenlemeye bağlı kalarak zorunlu kayıtlar ve öngörülme şartıyla bağlayıcı olan kayıtlar olarak sınıflandırmak gerektiğini öne sürmektedir¹⁷.

Kanun koyucu TTK'nın 577. maddesinin gerekçesinde, bu maddede yer alan kayıtların sınırlı sayıda olduğunu belirtmiştir. Ancak TTK'nın diğer hükümlerinde, şirket sözleşmesine yazılmasına cevaz verilen ihtiyari nitelikte kayıtlar bulunduğu görülmektedir. Örneğin, TTK m.591 uyarınca şirket sözleşmesinde öngörülme şartı ile rüçhan hakkında değişikliğe gidilmesi mümkündür. Kanun sistematüğü ikili bir ayırım öngörmekte ise de kanunun diğer hükümlerinde ihtiyari nitelikte kayıtların varlığı karşısında aslında üçlü bir sınıflandırmanın olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda ihtiyari kayıtlar ayırımının varlığını kabul etmek gerekir. Ancak çalışmada, kanuni tasnife bağlı kalarak, şirket sözleşmesi içeriği ikili ayrımla incelenecektir.

¹⁴ Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, (Adana: Dora Yayınevi, 2021), 432.

¹⁵ Muhammet Fatih Cengil, *Limited Şirket Sözleşmesi*, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora tezi, Adana, 2022, 59.

¹⁶ Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2021) 126; Moroğlu, *Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler*, 360-361; Şükrü Yıldız, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Şirketler Hukuku*, (İstanbul: Arıkan Yayıncılık, 2007), 91.

¹⁷ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 43.

1. Zorunlu Kayıtlar

TTK m.576'da şirket sözleşmesinde yer alması zorunlu unsurlar beş bent halinde sayılmıştır. TTK m.576 hükmü emredicidir ve bu kayıtlardan sapma mümkün değildir¹⁸. Bu kayıtlara değinecek olursak:

a. Şirketin Ticaret Unvanı ve Merkezinin Bulunduğu Yer

TTK m.576/1-a uyarınca şirketin ticaret unvanının ve merkezinin bulunduğu yerin şirket sözleşmesinde belirtilmesi gerekir. Ticaret unvanı, tacirin ticari işletmesi ile ilgili iş ve işlemlerde kullandığı, hukuki ve cezai olarak korunan, ekonomik bir değere sahip, ortaklığı tanıtan isimdir¹⁹. Bir ticaret şirketi olan limited şirket tacir sıfatını haizdir. Bu nedenle TTK m.39 vd. gereğince ticaret unvanının bulunması ve bu unvanın şirket sözleşmesinde yer alması gerekmektedir.

Ticaret unvanı ile birlikte şirketin merkezinin bulunduğu yerin sözleşmeye yazılması gerekir. Şirket merkezi, bir şirketin hukuki, idari ve ticari faaliyetlerinin yürütüldüğü yerdir, bir başka deyişle, şirketin ikametgahıdır²⁰. Ticaret Sicili Yönetmeliği m.24 uyarınca, işletmenin merkezinin bulunduğu yerin il ve ilçe olarak açıkça belirtilmesi zorunlu ise de açık adresin bildirilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır²¹. Yargıtay da esas sözleşmede şirket merkezinin açık adres olarak belirtilmemesine dair uyuşmazlıkta, açık adresin belirtilmesinin zorunlu olmadığı yönünde karar vermiştir²².

b. Esaslı Noktaları Belirtilmiş ve Tanımlanmış Bir Şekilde, Şirketin İşletme Konusu

İşletme konusu, ortaklığın amacına ulaşmak için yürüttüğü faaliyet olup şirket sözleşmesinde işletme konusunun esaslı noktaları tanımlanmış bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir²³. TTK m.576/1-b uyarınca şirketin işletme konusunun şirket sözleşmesinde yer alması zorunludur. 6102 Sayılı TTK ile ultravires kuralı kaldırılmış olsa da işletme konusunun nelerden ibaret olduğu açıkça belirtilmelidir²⁴. Şirket faaliyetinin nelerden ibaret olduğu somutlaştırılmak zorundadır, her türlü alanda faaliyet göstermek şeklindeki bir tanımla işletme konusunun belirtilmesi TTK m.576/1-b uyarınca mümkün değildir²⁵.

¹⁸ Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020), 529.

¹⁹ Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 422.

²⁰ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2014), 34.

²¹ Yıldız, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Şirketler Hukuku*, 88; Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 422.

²² Yargıtay 11. HD, 15.4.2014, E. 2013/18727, K. 2014/7406. Erişim Tarihi: Mart 7, 2023, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

²³ Eliz Tuğba Adem, *Limited Ortaklık Sözleşmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2020, 52.

²⁴ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 756.

²⁵ Oruç Hami Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 682.

c. Esas Sermayenin İtibarı Tutarı, Esas Sermaye Paylarının Sayısı, İtibarı Değerleri, Varsa İmtiyazlar, Esas Sermaye Paylarının Grupları

TTK m.576/1-c uyarınca esas sermayenin itibari tutarı, esas sermaye paylarının sayısı, itibari değeri, varsa imtiyazlar ve esas sermaye paylarının gruplarının da şirket sözleşmesinde yer alması gerekir. Esas sermaye, şirketin amacına ulaşabilmesi için ortakların şirkete getirmeyi taahhüt ettiği tutardır²⁶. TTK m.580'e göre, limited şirket esas sermayesi en az 10.000-TL olmalıdır. TTK m.580'e aykırılığın sonucu butlandır²⁷.

Esas sermaye paylarının sayısı ve itibari değerlerinin de sözleşmede yazılması gerekir. TTK m.583 gereğince bir pay en az 25-TL olarak belirlenebilir. Pay değerinin bu miktardan fazla olabilmesi mümkündür ancak bu durumda da 25-TL katları olarak gösterilmelidir²⁸.

Kanun koyucu TTK m.576/1-c hükmünde 'varsayı imtiyazlar ve esas sermaye gruplarının' belirtilmesini zorunlu kılmıştır. Ancak Bilgili/Demirkapı, Bahtiyar ve Kendigelen, varsayı imtiyazlar ve esas sermaye paylarının gruplarının gösterilmesine dair kaydın öngörüldükleri takdirde bağlayıcı olan kayıtlar arasında yer alması gerektiğini öne sürmektedir²⁹. Bu görüşe göre, imtiyazlı pay ve esas sermaye gruplarına ilişkin kaydın TTK m.576'dan çıkarılarak TTK m.577 kapsamına alınması gerektiği öne sürülmektedir. Ancak çalışmamız içeriğinde kanun sistematiğine bağlı olarak *varsayı imtiyazlara* zorunlu kayıtlar arasında yer verilmiştir.

d. Müdürlerin Adları, Soyadları, Unvanları, Vatandaşlıkları

TTK m.576/1-d uyarınca müdürün veya müdürlerin adının, soyadının, tüzel kişi ise ticaret unvanının ve vatandaşlığının belirtilmesi zorunludur. 6762 Sayılı ETTK m.540'da özden organ ilkesinin bir sonucu olarak, ortakların her biri müdür sıfatıyla şirket yönetimi ve temsiline yetkili kabul edilmekteydi. 6102 Sayılı TTK'da özden organ ilkesi terk edilmiş ve şirket sözleşmesi ile müdürün belirlenmesi zorunluluğu getirilmiştir. Müdürün tüzel kişi olması halinde, tüzel kişiliğin ticaret unvanının belirtilmesi yanında müdür olarak atanan tüzel kişilikten müdürlük görevini yerine getirecek bir gerçek kişinin de seçilmesi zorunludur³⁰. TTK m.623 uyarınca bir veya birden fazla kişinin müdür olması mümkündür. Ancak en az bir ortağın, şirketin temsil ve yönetim hakkına sahip olması gerekmektedir.

²⁶ Yıldız, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Şirketler Hukuku*, 76.

²⁷ Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, 682.

²⁸ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 50.

²⁹ Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 424; Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 408; Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2012), 485; Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 50.

³⁰ Yıldız, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Şirketler Hukuku*, 89; Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 51.

e. Şirket Tarafından Yapılacak İlanların Şekli

TTK m.576/1-e uyarınca şirket tarafından yapılacak ilanların şeklinin de şirket sözleşmesinde gösterilmesi gerekir. Sözleşmede belirtilmek şartıyla, şirket ilanlarının taahhütlü mektup, fax veya gazete yoluyla gerçekleştirilmesi mümkündür. İlanların şekli ibaresinden, yazılı bildirim her türü anlaşılmaktadır³¹. Kanun koyucu birçok hükümde (Şirket sözleşmesi değişiklikleri TTK m.589, müdürlerin temsil yetkilerine ilişkin düzenlemeler TTK m.629, infisah TTK m.637 vb.) limited şirket için ilan zorunluluğu getirmiştir. Bazı hükümlerde (TTK m.643, 587 vb.) Ticaret Sicili Gazetesinde ilan zorunluluğu bulunmasının yanı sıra şirket sözleşmesinde öngörülen şekilde de ilanın yapılması gerektiği belirtilmiştir. Diğer hususlarda ise, basiretli tacir olmanın külfeti olarak sözleşmede belirtilecek usulde ilan zorunluluğu bulunmaktadır. Farklı durumlara ilişkin farklı ilan şekillerinin belirlenebilmesi ve birden fazla ilan şeklinin öngörülmesi mümkündür.

2. Öngörülmesi Şartıyla Bağlayıcı Olan Hükümler

TTK m.577'de yer alan hükümler kural olarak, şirket sözleşmesine yazılmadıkça bağlayıcılık kazanmazlar³². Bu hükümlerin başka bir sözleşme ile öngörülmesi durumunda şirket ve 3. kişiler için bağlayıcılığı bulunmasa da sözleşmenin tarafları için bir borçlar hukuku taahhüdü olarak bağlayıcıdır³³. Bu kayıtların şirket sözleşmesinde yer alma zorunluluğu yoktur. TTK m.576'da yer alan kayıtların eksikliği şirket sözleşmesinin geçerliliğini etkilemekte iken, TTK m.577'de yer alan kayıtlar için böyle bir durum söz konusu değildir. Kurucular, bu kayıtlar olmadan da geçerli bir şirket sözleşmesi meydana getirebilirler.

TTK m.577'de yer alan kayıtlar sınırlı sayıda değildir. Kanunda, şirket sözleşmesinde düzenlenebileceği açıkça belirtilen hükümler de şirket sözleşmesine eklenebilir³⁴.

TTK m.577'de 14 bent halinde sayılan bu hükümleri bir bütün halinde ele almak gerekirse hükümlerin bir kısmının sınırlandırma veya hak tanımaya, bir kısmının yükümlülöklere, bir kısmının da şirketin işleyişine ilişkin olduğu görölmektedir.

a. Ortaklar veya Paylar İçin Öngörölebilecek Haklara veya Sınırlandırmalara Dair Hükümler

TTK m.577/1-a uyarınca esas sermaye paylarının devrinin sınırlandırılması ve kolaylaştırılmasına ilişkin düzenlemeler, şirket sözleşmesinde yer alması karşılığında bağlayıcıdır. Bu düzenlemeden anlaşılması gereken, limited şirkette

³¹ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 51.

³² Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, 681.

³³ Bahtiyar, *Anonim Ortaklık Anasözleşmesi*, 152.

³⁴ Bu husus emredici hükümler ilkesi çerçevesinde çalışmanın III. bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

bağlam kuralı getirilebileceğidir³⁵. Şahıs unsuru çerçevesinde konumlanan limited şirket için, bağlam kurallarının getirilebilmesi, ortaklar arası ilişkide önem arz eder³⁶. TTK m.595'e göre, şirket sözleşmesinde öngörülmesi halinde pay devri yasaklanabileceği gibi pay devrinin sınırlandırılması da mümkündür.

TTK'nın 577/1-b. Maddesi uyarınca şirket sözleşmesinde öngörülmek kaydıyla ortak veya ortaklığa, esas sermaye payları ile ilgili önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları tanınması mümkündür. Bu haklar, belirli ortaklara tanınabileceği gibi ortaklığa da tanınabilir. Şirket sözleşmesinde öngörülmesi halinde bu hüküm, şirketin organlarını da bağlar.

Şirket sözleşmesinde öngörülmek kaydı ile genel kurulda karar almaya, oy hakkına ve oy hakkının hesaplanmasına ilişkin kanuni düzenlemeden farklı kurallar getirilebilir. Buna göre olağan yeter sayıların ağırlaştırılması hatta oybirliğine bağlanması mümkündür. Bunun yanında önemli nitelikteki kararlar için de daha ağır karar nisapları öngörülebilir. Belirtmek gerekir ki, TTK m.620 ve 621 nispi emredici niteliktedir. TTK m.621'de belirtilen ağırlaştırılmış karar nisabının hafifletilmesi emredici hükümler ilkesi uyarınca mümkün değildir³⁷. Ayrıca TTK m.618/3, TTK m.577/1-1'nin istisnasını oluşturmaktadır. TTK m.577/1-1'ya göre sözleşme ile öngörülebilecek değişiklik, denetçilerin seçimi, şirket yönetimi ya da onun bazı bölümlerinin denetimi için özel denetçi seçimi, sorumluluk davası açılması hakkında karar verilmesine ilişkin alınacak kararlar bakımından geçerli değildir.

Şirket sözleşmesinde öngörülmesi koşuluyla belli veya belirlenebilir ortaklara, genel kurul kararlarına karşı veto hakkı veya bir genel kurul kararının uygulanması sonucunda oyların eşit çıkması hâlinde bazı ortaklara üstün oy hakkı tanınması olanaklıdır. Veto hakkı, oy benzeri bir hak olup hukuki nitelik olarak sözleşmesel inşai nitelikte bir haktır³⁸. Bu hakka sahip olan kişinin onayı olmaksızın genel kurulda karar alınamaz. Veto hakkı, bir grup ortaklara, bir veya birkaç ortağa tanınabileceği gibi tüm ortaklara da tanınabilir. Veto hakkı tüm kararlar için öngörülebilir³⁹.

Üstün oy hakkı, genel kurulda yapılan oylamada oy eşitliği halinde bazı ortakların oyuna üstünlük tanınmasıdır. Üstün oy hakkı, şahsi nitelikte bir hak olup oylarda eşitlik durumu ile sınırlı olarak ortaya çıkar⁴⁰. Üstün oy hakkı TTK m.620'de öngörülen olağan karar nisabı ile alınacak kararlar için geçerlidir. Ni-

³⁵ Kısaca bağlam kuralı, pay devrinin sınırlandırılmasıdır. TTK m.595/4'e göre, şirket sözleşmesiyle pay devrinin yasaklanması mümkündür. Aynı yönde: Hanife Doğrusöz Koşut, "Limited Şirkette Nama Yazılı Senede Bağlanmış Esas Sermaye Payının Devir Şartları", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 22, S. 1, (2017): 371.

³⁶ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 53.

³⁷ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 58.

³⁸ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 56.

³⁹ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 58.

⁴⁰ Altaş, *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler*, 151-152.

telikli çoğunluğun arandığı TTK m.589 ve 621 hükümlerinde belirtilen kararlar için üstün oy hakkı söz konusu değildir. Şirket sözleşmesinde üstün oy hakkına ve veto hakkına sahip ortak açıkça belirtilmelidir. Bu ortağın payını devretmesi, vefatı veya ortaklıktan çıkması durumunda hak sona erer⁴¹.

Şirket sözleşmesinde öngörülmesi halinde internet yoluyla genel kurula katılmak ve oy kullanmak mümkündür. Ayrıca genel kurulda alınacak kararlara posta yoluyla da oy gönderilebilir. Genel kurula katılım ve oy kullanma biçimlerinin şirket sözleşmesinde ayrıntılı olarak düzenlenmesi ve açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir⁴².

Şirket sözleşmesinde öngörülme kaydıyla rekabet yasağının genişletilebilmesi veya sınırlandırılması mümkündür⁴³. Rekabet yasağı, bu yasağa tabi olan kişilerin, şirket faaliyetine karşı rekabet oluşturabilecek eylem ve işlerden kaçınması anlamına gelmektedir⁴⁴. TTK m.626/2 uyarınca rekabet yasağı, limited şirketlerde yalnızca müdürler için öngörülmüştür. Şirket sözleşmesinde aksine kayıt bulunmaması durumunda müdürler rekabet yasağına tabidir.

Çıkma hakkı tanınması halinde hakkın kullanım şartlarının, ödenecek olan ayrılma akçesinin türünün ve tutarının şirket sözleşmesinde belirtilmesi gerekir. TTK m.638'e göre, kural olarak ortağın şirketten ayrılması olanaklı değildir. Çıkmak isteyen ortak haklı sebeplere dayalı olarak yargıya başvurmalıdır. Ancak şirket sözleşmesi ile, ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınabilir. Çıkma hakkı şartsız olabileceği gibi şarta da bağlanabilir. Aynı şekilde çıkma hakkının kullanılması için süre, bildirim vb. şartlar da öngörülebilir⁴⁵.

Öngörülmesi halinde ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin özel sebepleri gösteren hükümlerin şirket sözleşmesine yazılması gerekir. TTK m.640 uyarınca genel kurul kararıyla veya haklı sebeplerin varlığı halinde dava yoluyla ortağın şirketten çıkarılması mümkündür. Şirket sözleşmesinde hüküm bulunmak kaydıyla ortaklar için şirketten çıkarılmaya ilişkin sebepler öngörülebilir. Öngörülecek çıkarılma sebebinin ayrıntılı şekilde düzenlenmesi gerekir. Aksi halde, hükümün dar yorumlanması gerektiği öne sürülmektedir⁴⁶.

b. Ortaklar veya Paylar İçin Öngörülecek Yükümlülüklerle İlişkin Hükümler

Ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü öngörülmesi halinde şirket sözleşmesi içeriğinde bu hususlara yer verilmesi gerekmektedir⁴⁷. Ek ödeme yükümlülüğü

⁴¹ Direnç Akbay, *TTK Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 174-175.

⁴² Akbay, *TTK Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları*, 169.

⁴³ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 61.

⁴⁴ Pınar Aşık, "Anonim Şirketlerde Rekabet Yasağı", *Ankara Barosu Dergisi* 4, (2017): 167.

⁴⁵ Altaş, *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler*, 349.

⁴⁶ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 66.

⁴⁷ Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 426.

altında olan ortakların belirtilip belirtilmemesi gerektiği hususunda açıklık bulunmamaktadır. Şener'e göre, ortakların isimlerinin belirtilmesi bir zorunluluk değildir. Buna göre yükümlülük ortağa değil paya yüklenmektedir⁴⁸.

Ek ödeme yükümlülüğünün konusu nakdi ödemedir ve herkes tarafından ifa edilebilecek bir yükümlülüktür. Bu nedenle yükümlülüğü bulunan pay sahiplerinin kim olduğunun bir önemi yoktur. Yan edim yükümlülüğünün tüm paylar için öngörülmesi halinde de yükümlülük, herkes için geçerli olacağından pay sahiplerinin belirtilmesi gerekli değildir. Ancak yan edim yükümlülüğünün bazı paylar için öngörülmesi veya bazı pay sahiplerinin şahsi imkân ve özelliklerinden dolayı öngörülmesi durumunda ifade tereddüt yaşanmaması adına ortağın belirtilmesi gerektiği kanaatindeyim.

TTK m.603, şirket sözleşmesiyle esas sermaye payı dışında ek ödeme yükümlülüğünün getirilmesini düzenlemiştir. Ancak TTK m.603/3'e göre, ek ödeme yükümlülüğü esas sermaye payının itibari değerinin iki katını aşamaz. Yine TTK m.603 uyarınca, ek ödeme yükümlülüğü yalnızca şirket sözleşmesi ile öngörülebilir, genel kurul kararı ile bu yükümlülüğün öngörülmesi geçersizdir⁴⁹. Ek ödeme yükümlülüğü nakit ve belirli olmak zorundadır. Şirket sözleşmesinde tutar veya yükümlülüğün sermaye payına oranı belirtilmelidir⁵⁰.

Yan edim yükümlülükleri, sermaye koyma borcu dışında ortaklara yüklenen para, mal veya hizmet getirilmesine ilişkin yükümlülüklerdir. Sürekli veya tek seferlik edimler öngörülebilir. Yan edim yükümlülüğü, ancak şirket sözleşmesinde öngörülmesi halinde geçerlidir⁵¹.

Kanunda veya şirket sözleşmesinde öngörülen yükümlülüklerin hiç veya zamanında yerine getirilmemesi halinde şirket sözleşmesine eklenmek kaydıyla ceza koşulu veya ortağın ortaklıktan çıkarılması öngörülebilir.

c. Şirketin İşleyişi ile İlgili Öngörülebilecek Hükümler

Şirket yönetiminin üçüncü kişilere bırakılması halinde buna ilişkin yetki hükümlerinin şirket sözleşmesi içeriğinde yer alması gerekir. Kural olarak limited şirketin yönetimi müdürlere aittir. TTK m.623 gerekçesinde bahsedildiği üzere, yeni TTK ile özden organ sistemi terk edilmiştir. Bu sistemde yönetim, ortaklar için bir zorunluluk olmaktan çıkmıştır. Yönetim, ortağa veya 3. bir kişiye bırakılabilir. Bunun için şirket sözleşmesinde hüküm bulunması gerekir.

Bilanço karının kullanılması hakkında kanundan ayrılan hükümlerin şirket sözleşmesinde yer alması gerekir. Şirket sözleşmesinde aksine hüküm konulmamış ise, ortaklar payları oranında kardan pay alırlar. Şirket sözleşmesi ile

⁴⁸ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 55.

⁴⁹ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 407.

⁵⁰ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 410-411.

⁵¹ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 55.

kâr payının ortaklara dağıtımını yerine başka şekilde kullanılması öngörülebilir. TTK'nın 577/1-j Maddesi uyarınca bilanço karının kullanılması, kâr payında esas sermaye payları oluşturulması hususlarında şirket sözleşmesinde farklı ihtimaller öngörülebilir. Kâr payı dağıtımında yedek akçe ayrılmasına ilişkin hükümlere de uyulması gerekmektedir. Anonim şirket hükümlerinin atfıyla limited şirketlerde, şirket sözleşmesinde kanunda öngörülen asgari orandan daha fazla yedek akçe ayrılması yönünde hüküm öngörülebilir.

Yine şirket sözleşmesinde hüküm bulunmak şartıyla müdürlere bilanço karından kazanç payı (tantime) dağıtılabılır⁵².

Kanunda belirtilenler dışında sona erme sebepleri öngörülmesi durumunda bunların şirket sözleşmesine yazılması gerekir. TTK m.636'da sayılan infisah sebepleri şirket sözleşmesi ile artırılabilir. Yani ortakların şirket sözleşmesinde yeni infisah sebebi öngörmesi mümkündür⁵³. Şirket sözleşmesi ile hem fesih hem de infisah sebebi öngörülebilir ancak kanunda öngörülen bir sebebin çıkarılması söz konusu olamaz⁵⁴.

Şirket süresi, limited şirket sözleşmesinin zorunlu içeriğine dâhil edilmemiştir. Ancak şirket sözleşmesinde bir süre öngörülmesi mümkündür. Sürenin sona ermesiyle ortaklık kendiliğinden sona erer⁵⁵.

II. EMREDİCİ HÜKÜMLER İLKESİ

A. TANIMI, KANUNİ DAYANAĞI VE DÜZENLENME AMACI

İlkenin kaynağı İsviçre, Almanya ve Avusturya anonim şirketler hukukudur. İsviçre, Almanya ve Avusturya hukukunda limited şirketler için emredici hükümler ilkesi düzenlenmemiş olup sözleşme serbestisi ilkesi halen geçerliliğini korumaktadır⁵⁶. Kaynak hukuktan farklı olarak Türk hukukunda limited şirketler için de emredici hükümler ilkesi öngörülmüştür. Bu durum tartışmaları beraberinde getirmiştir; doktrinde 'kapalı tip şirketler' için ilkenin amacına hizmet etmediği görüşü hakimdir⁵⁷.

ETTK döneminde şirket sözleşmesinin sözleşmesel nitelik taşımasından kaynaklı olarak, şirket sözleşmelerine kanunda öngörülme hususlarında da hükümler konulması ve kanun hükümlerinden kısmen veya nispeten sapılması mümkündür⁵⁸. Sözleşme serbestisi kapsamında kurucuların TBK m.27 ve TMK

⁵² Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 65.

⁵³ Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 505.

⁵⁴ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 66.

⁵⁵ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 66.

⁵⁶ Rauf Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2015), 119.

⁵⁷ Cengil, *Limited Şirket Sözleşmesi*, 89.

⁵⁸ Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 127.

m.23 uyarınca kanunun emredici hükümlerine uyması yeterliydi. 6102 sayılı TTK ile hukukumuzda giren emredici hükümler ilkesi ile bu durum değişmiştir.

Emredici hükümler ilkesi, TTK m.579'da düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre, *şirket sözleşmesi, bu kanunun limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda buna açıkça cevaz verilmişse sapabilir. Diğer kanunların öngörülmesine izin verdiği tamamlayıcı nitelikteki şirket sözleşmesi hükümleri, o kanuna özgülenmiş olarak hüküm doğururlar.* Madde hükmünde bu kanundan kasıt TTK'dır⁵⁹.

TTK m.1534 uyarınca, kanun sistematığında kenar başlıkları madde içeriğine dahildir. Bir ilke olarak düzenlenen emredici hükümler ilkesi ise TTK m.579'un kenar başlığında yalnızca 'emredici hükümler' olarak düzenlenmiştir. Ayrıca anonim şirket hükümlerine atıfla TTK m.357 vd. gereğince emredici hükümler ilkesine 'temel ilkeler' arasında da yer verilmemiştir. Yani emredici hükümler ilkesi limited şirketler hukuku için temel ilke olmasına karşılık kanun sistematığında tüm ticaret şirketleri için geçerli bir temel ilke olarak düzenlenmiş değildir. Karasu, TTK Tasarısının kanunlaşmadan önce yeterince tartışılmamış olması ve kenar başlığında 'emredici hükümler ilkesi' yerine 'emredici hükümler' olarak düzenleme yapılması sebebiyle yanılısamaya sebebiyet verildiğini öne sürmektedir⁶⁰.

Emredici hükümler ilkesi ile birlikte taraflar, şirket sözleşmesi içeriğine serbestçe kayıt ekleyemezler. Tarafların sözleşme içeriğine dahil etmek istediği hususlar bakımından TTK'nın açıkça cevaz vermesi şarttır⁶¹. TTK m.579, şirket sözleşmesinin bu Kanunun limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak, Kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabileceğini düzenlemiştir. Yani şirket sözleşmesi içeriğine TTK m.576-577'de düzenlenen kayıtlar haricinde bir kayıt eklenmek istenirse, bu konunun TTK'da "aksi şirket sözleşmesinde öngörülmediği takdirde", "şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse", "şirket sözleşmesiyle... yasaklanabilir", "şirket sözleşmesinde başka türlü düzenlenmemişse", "şirket sözleşmesiyle... bağlanabilir", "şirket sözleşmesi uyarınca... çağrılır", "şirket sözleşmesinde... kabul edilebilir", "... şirket sözleşmesi ile düzenlenir", "şirket sözleşmesiyle... bırakılmamış", "şirket sözleşmesi... öngörebilir", "şirket sözleşmesinde başka şekilde düzenlenmediği takdirde", "şirket sözleşmesinde öngörülen", "şirket sözleşmesi... tanıyabilir... bağlayabilir", "şirket sözleşmeleri... düzenleyebilirler" şeklinde ifadelerle düzenlenmiş olması gerekir⁶². Yani Kanunda açıkça, şirket sözleşmesine konulabileceği belirtilmemiş olan bir hükmün sözleşmeye dâhil edilmesi mümkün değildir⁶³. Hal böyle iken, emredici hükümler

⁵⁹ İsmail Kayar, *Ticaret Hukuku*, (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2018), 409.

⁶⁰ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 45.

⁶¹ Kayar, *Ticaret Hukuku*, 409.

⁶² Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 48.

⁶³ Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 127.

ilkesi ile TTK'da limited şirketler için öngörülen tüm düzenlemeler emredici niteliğe bürünmüş durumdadır⁶⁴.

TTK m.579 gerekçesinde anonim şirketlerde emredici hükümler ilkesini düzenleyen TTK m.340'a atıf yapılmakla yetinilmiştir. Böylece kanun koyucunun, emredici hükümler ilkesini anonim ve limited şirketler bakımından aynı düzlemde değerlendirdiği anlaşılmaktadır. TTK m.340 gerekçesinde, ilgili maddenin Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu (AktG) m.23/5 düzenlemesinden esinlenerek getirildiği, bu ilkenin normatif sistemin bir parçası olduğu belirtilmiştir. Madde gerekçesinde hükmün yasalaşması ile beraberinde gelecek eleştiriler de öngörülmüştür. Şöyle ki, emredici hükümler ilkesinin sözleşmenin düzenlenmesi esnasında pay sahiplerinin iradelerini kısıtlayacağı, örnek sözleşmelerin varlığına yol açacağı, hükümlerin emredici olup olmadığına dair tartışmalara sebep olacağı ve ticaret sicil müdürüne geniş takdir yetkisi tanınacağı tartışmalarına yol açacağı peşinen kabul edilmiştir⁶⁵.

Doktrinde ve madde gerekçesinde emredici hükümler ilkesinin getiriliş amacı şu şekilde sıralanmıştır:

- Açıkça geçersiz olan, pay sahipleri ile alacaklıların haklarını zedeleyecek veya sınırlayacak düzenlemelerin şirket sözleşmesi içeriğinde yer almasına engel olmak,
- Kurum ve kuruluşlarca kanunda açıkça yer verilmeyen kayıtların sözleşme içeriğine dahil edilmesine ilişkin talepleri engellemek ve bu şekilde hukukun üstünlüğünü sağlamak,
- Sözleşme içeriğinde hukuki öngörülebilirliğin ve belirliliğin artırılmasını, yatırımcıların korunmasını, sermaye piyasalarının düzgün işlemlerini ve ortaklık içerisinde azınlık pay sahiplerinin korunmasını sağlamak⁶⁶,
- Şirket sözleşmesinin keyfi uygulamalardan uzak olmasını ve 3. kişiler açısından hukuki güvenirliğini sağlamak⁶⁷.

Madde gerekçesinde ilke ile getirilen sınırlamalar yanında *Sözleşme özgürlüğünün sınırlandırılmasına karşılık bu hüküm ile esas sözleşmede yönetim ku-*

⁶⁴ Rauf Karasu, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18, Sayı 2, (2012): 312; Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 45.

⁶⁵ TTK m.340 gerekçesinde: "*Tasarının yeni olan bu maddesi, normatif sistemin zorunlu bir parçasıdır. Alm. POK 23 (5) paragrafından esinlenerek kaleme alınmış bulunan bu hükmün, Alman öğretisinde birçok karşıtı vardır; Türkiye'de de hükmün 96 eleştirileceğinden şüphe edilmemiş, bu husus da hesaba katılarak hüküm öngörülmüştür. Maddeyi eleştirenler, hükmün, esas sözleşmenin düzenlenmesinde pay sahiplerinin iradelerine pek az yer bıraktığını, bütün esas sözleşmelerin bir örnek hâle gelmesine sebep olacağını; emredici olmayan hükümlerin belirlenmesi tartışmasını yaratacağını, ticaret sicili müdürüne geniş takdir yetkisi verilmiş olduğunu ileri sürerler...*"

⁶⁶ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 46; Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 67.

⁶⁷ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 46.

rule üyeleri başta olmak üzere yöneticiler, denetçiler, işlem denetçileri ve benzeri kişiler için yaş, ek mesleki nitelikler ve kişisel şartlar konulmasına; komisyonlar ve kurullar oluşturulmasına, şeref başkanlıkları ve danışma konseyleri ihdas olunmasına, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasına engel olmadığı da ayrıca belirtilmiştir. Maddenin ikinci cümlesinde yer alan “Diğer kanunların, öngörülmesine izin verdiği tamamlayıcı esas sözleşme hükümleri o kanuna özgülendiği olarak hüküm doğururlar.” Hükmü ile de TTK yanında aynı zamanda Sermaye Piyasası Kanunu, Bankacılık Kanunu gibi şirketlere ilişkin çoğu kez yorum gücünü içeren kanunlara kendi konuları çerçevesinde serbesti tanıdığı da görülmektedir. Bozkurt, bu hükmün daha çok özel kanunlara tabi bankaları, sigorta ve finansal kiralama şirketlerini kastettiğini ifade etmektedir⁶⁸. TTK’nın 579. maddesinin 2. cümlesi ile özel kanunlara kendi konuları çerçevesinde serbesti tanınmıştır. Hukukumuzda genel ilke, özel kanunun genel kanundan önce uygulanacağıdır. (lex specialis derogat legi generali)⁶⁹ Bu ilkenin varlığı gözletildiğinde TTK’nın 579. maddesi 2. cümlesinin gereksiz bir hüküm olduğu ifade edilmektedir. Özel kanun hükümlerinin TTK’nın şirketlere ilişkin hükümleri ile çatışması durumunda özel kanun hükümlerinin öncelikle uygulanması gerekir⁷⁰. Örneğin TTK’nın 434/2. maddesi uyarınca her payın en az bir oy hakkının olduğu emredici şekilde belirtilmesine rağmen 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununun (SerPK) 14/A Maddesine göre halka açık anonim şirketlerde oydan yoksun pay çıkarma hakkı düzenlenmiştir. Bu durumda TTK hükümleri değil özel kanun niteliğindeki SerPK hükümleri uygulanacaktır⁷¹.

Madde lafzı ve amacı dikkate alındığında limited şirket hukuku içerisinde emredici hükümler ilkesini, şirketler hukuku temel ilkelerinde yer almamasına karşılık ayrıca TTK m.579’da düzenlenmiş olan, şirket sözleşmesinin hukuki öngörülebilirliğin ve belirliliğin artırılmasını, yatırımcıların korunmasını, sermaye piyasalarının düzgün işlenmesini ve ortaklık içerisinde azınlık pay sahiplerinin korunmasını amaçlayan, TTK’da açıkça cevaz verilmeyen hususların sözleşme içeriğinde yer almasını engelleyen netice itibarıyla, şirket sözleşmesindeki iradi serbestisini TTK ile hükümleri ile sınırlandırmakta olan bir ilke olarak tanımlayabiliriz.

B. İLKENİN YERİNDELİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Anonim ve limited şirketler hukukuna kazandırılan emredici hükümler ilkesine dair doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Tekinalp, iş, rekabet, tüketici

⁶⁸ Tamer Bozkurt, *Şirketler Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023), 230.

⁶⁹ Nami Barlas ve M. Kemal Oğuzman, *Medeni Hukuk*, (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022), 79.

⁷⁰ Rauf Karasu, “Emredici Hükümler İlkesinin Kapalı Tip Anonim Şirketler ve Limited Şirketler Açısından Doğurduğu Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 1, S. 1, (2015): 120.

⁷¹ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 67.

ve sigorta hukukunun birçok hükmü ve genel işlem şartlarını denetleyen, geçersizlik şartlarını belirleyen hükümleri içeren özel kanunlar hangi düşüncelerle sözleşme içeriğine getirilmişse aynı düşüncelerle küçük pay sahiplerinin de korunması gerektiğini, bu doğrultuda emredici hükümler ilkesinin öncelikli olarak pay sahiplerini koruma düşüncesiyle getirildiğini, günümüzde sözleşme özgürlüğünün önemini kaybettiğine işaret ederek çoğunluk karşısında azınlık pay sahiplerinin korunması için bu ilkenin yerinde bir düzenleme olduğunu öne sürmektedir⁷².

Moroğlu ise, emredici hükümler ilkesinin sözleşme özgürlüğü ilkesindeki genel kuralların da ötesinde sınırlama getirdiğini, bu sınırlamanın anonim ve limited şirketler açısından adeta bir “çelik korse” anlamı taşıdığını, hükmün anonim ve limited şirketler hukukunun gelişmesini önemli ölçüde engelleyeceğini ve TTK’den bütünüyle çıkarılması gerektiğini belirtmektedir⁷³.

Bahtiyar, sözleşmenin kanundan sapabilmesi için buna kanunda açıkça izin verilmiş olması şartının kazuistik bir metodoloji olduğunu, bu şekilde kurucuların ortakların anayasasını dilediği ölçüde düzenlemesinin engellendiğini, ayrıca sapma hususunda gerekçenin madde ile çelişki içerisinde olduğunu, bu durumun -gerekçede belirtildiğinin aksine- yargıya taşınacak uyuşmazlıkların azalmasına değil artmasına sebebiyet vereceğini öne sürmektedir⁷⁴.

Şener, TTK m.579 hükmü ile limited şirket sözleşmesi hükümlerinin emredici hale getirildiğini ve şirket sözleşmesinin içeriğinin sınırlandırıldığını, doktrindeki tabiri ile şirket sözleşmesine adeta ‘çelik korse’ giydirildiğini öne sürerek eleştirmektedir⁷⁵.

Pulaşlı, emredici hükümler ilkesinin savunucuları tarafından ileri sürülen “ortakları koruma” düşüncesine karşı çıkararak açıkça geçersiz olan bir hükmün sözleşmede yer almasının hukuken bir önemi olmadığını, böyle bir hükmün zaten sonuç doğurmayacağını öne sürerek TTK ve TBK’nın diğer hükümleri ile de bu korumanın sağlanabileceğini, emredici hükümler ilkesine ihtiyaç olmadığını ifade etmektedir⁷⁶.

Karasu, emredici hükümler ilkesini ikili bir ayırım ile değerlendirmektedir. Emredici hükümler ilkesinin getiriliş amacı gözetildiğinde halka açık şirketler açısından yerinde bir düzenleme olduğunu ancak kapalı tip şirketler, özellikle aile tipi kapalı anonim şirketler ve haliyle limited şirketler açısından yerinde ol-

⁷² Ünal Tekinalp, “Türk Ticaret Tasarısının Kurumsal Yönetim Felsefesine Yaklaşımı”, *Uğur Alacakaptan’a armağan C. II*, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008) 651; Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 44.

⁷³ Moroğlu, *Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler*, 150-151.

⁷⁴ Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 126-127.

⁷⁵ Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 67.

⁷⁶ Hasan Pulaşlı, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi C. 1*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2011), 572.

madığını, emredici hükümler ilkesinin kapalı tip şirketler için uygulanmasından vazgeçilmesi veya bu şirketler açısından ek yedek hükümlerin öngörülmesi gerektiğini ifade etmektedir⁷⁷.

1. Görüşümüz

Her şirket, yer, zaman, sermaye, ortaklık yapısı ve faaliyet konusu bakımından diğer şirketlerden ayrılır. Aynı konuda faaliyet gösteren iki ayrı limited şirket dahi ortaklık yapısı veya sermaye miktarı noktasında birbirinden farklı olabilir. Limited şirket her ne kadar sermaye şirketi özelliği taşıyorsa da anonim şirketten farklı olarak şahıs şirketine özgü bazı özellikleri de içinde barındırmaktadır. Bu durumda her limited şirketin kendine özgü karaktere sahip olduğunu ifade etmek gerekir.

Şirket sözleşmesi limited şirketin anayasasıdır. Limited şirketin faaliyeti, sermayesi, konusu, yetkili organları, ortaklık yapısı şirket sözleşmesinde somutlaşır. Emredici hükümler ilkesinin yürürlüğe girmesi ile uygulamada Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan tip sözleşmeler kullanılarak şirket sözleşmeleri oluşturulmaktadır.

Emredici hükümler ilkesi, sözleşme serbestisinin aksine kurucuların iradelelerini belirli kalıplarla sınırlandırmaktadır. Kurucular, kanunun açıkça cevaz verdiği seçenekler dâhilinde sınırlı hareket özgürlüğüne sahiptir. Azlığı koruma niyetiyle emredici hükümler ilkesine uygun hazırlanmış sözleşmeler, şirket özelinde ortaya çıkabilecek sorunlara karşı bir reçete sunamamaktadır. Haliyle şirketin anayasası olarak değerlendirilen sözleşmenin, kurucuların iradesini tam olarak yansıtmaması şirketin amacını, faaliyetini ve fonksiyon çeşitliliğini de baltalamaktadır. Bu sorunu organların kararları ile aşmaya çalışacak ortaklar, daha fazla uyuşmazlığın yargı önüne taşınmasına sebep olacaktır.

Uygulamada yaşanacağı öngörülen bu sorunlar doktrinde de karşılık bulmuş ve Moroğlu'nun tabiri ile şirket sözleşmesi için çelik korse tanımı yapılmıştır. Emredici hükümler ilkesi ile şirket sözleşmesi, öncelikli olarak kurucuların iradesini değil kanunda açıkça izin verilen hükümleri içerebilir. Kanunda açıkça düzenlenmeyen bir konu şirket sözleşmesinde yer alamaz. Ticari hayatın değişimi ve gelişimi karşısında TTK'da, kurucuların tüm istek ve iradelerini karşılayacak seviyede hüküm öngörmek mümkün değildir. Kazuistik metodolojide yapılacak düzenlemeler bile kurucuların irade ve isteklerini karşılamada yeterli olmayacaktır. Hal böyle iken, emredici hükümler ilkesi sebebiyle kurucular kanunda açıkça düzenlenmeyen istek ve iradelerini, hukuka, şirketler hukukunun genel ilkelerine uygun olsa dahi şirket sözleşmesine ekleyemeyecektir. Bu durum doktrindeki tabir ile 'çelik korse'nin bir sonucudur.

İlkenin getiriliş amacı, yargı önüne getirilen uyuşmazlıkların azalması, küçük pay sahiplerinin korunması, 3. Kişilere karşı güvenilirlik ve şeffaflık olarak özetlenmektedir. Ancak ilkenin yürürlüğe girmesi ile kurucuların, daha hızlı ve

⁷⁷ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 213.

sorunsuz şekilde şirket kurmak için bakanlık tarafından hazırlanan tip sözleşmeleri tercih ettiği görülmektedir. Elbette ki bu sözleşmeler, kurucuların istek ve iradelerini karşılamaktan acizdir. Bu durumda kurucular iradelerini şirket organları tarafından alınan kararlarla ortaya koymaktadır. Organlar tarafından alınan kararlar da ortaklar arasında yaşanan anlaşmazlıkları artırmakta ve yargı önüne taşınan uyuşmazlıkların artmasına sebep olmaktadır.

Azınlık pay sahiplerinin ve ortakların korunması amacına ilişkin olarak, TBK ve TTK'daki (TBK m.620 vd.; TTK m.124 vd. 618, 627, 630) düzenlemeler dikkate alındığında emredici hükümler ilkesinin olmaması durumunda da bu amaç sağlanabilir.

Şirket sözleşmesi alenidir. Şirket organları tarafından alınan kararlar ise tescil ve ilan edilmedikçe alenilik kazanmaz. Uygulamada tip sözleşmelerle kurulan şirketlerde, ortak iradesinin şirket organları tarafından alınan kararlarla sağlanmaya çalışıldığı dikkate alındığında emredici hükümler ilkesinin 3. Kişilere karşı güvenilirliği ve şeffaflığı olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür. Netice itibarıyla emredici hükümler ilkesi TTK m.579'un gerekçesinde sayılan amaçları karşılamamaktadır ve bu nedenle Tekinalp'in emredici hükümler ilkesine ilişkin görüşünün uygulamada karşılığı bulunmamaktadır.

TTK'nın 579. maddesinin gerekçesinde, anonim şirketlerde emredici hükümler ilkesinin düzenlendiği TTK m.340'a atıf yapılmaktadır. Kanun koyucu, emredici hükümler ilkesinin limited şirket için neden getirildiğini gerekçelendirmemiştir. İki şirket tipi de sermaye şirketi özelliğine sahip ise de şirketler arasında iç işleyiş, faaliyet ve halka açıklık noktasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. TTK m.340 gerekçesinde yer alan amaçlar limited şirketler için anlam ifade etmemektedir. Örneğin; halka açıklığın yaratacağı sorunlara ilişkin düzenleme öngörülmesinin limited şirketler özelinde bir karşılığı yoktur. Bu sorunlar anonim şirketler için geçerli olabilecek gerekçelerdir. Anonim şirket için öngörülen emredici hükümler ilkesine atıf yapmak suretiyle limited şirketler için de bu ilkenin öngörüldüğünü söylemek hukuka uyarlı değildir. Bu nedenle TTK'nın 579. maddesi gerekçeden yoksundur.

Emredici hükümler ilkesi kaynağını Alman hukukundan almaktadır. Emredici hükümler ilkesinin mehzaz hükmü niteliğindeki AktG § 23/f.5 hükmünde amaç, payların işlem yeteneğini (devredilebilirliğini) iyileştirmek ve güvence altına almaktır ve bu nedenle emredici hükümler ilkesi yalnızca anonim şirketler için öngörülmüştür. Mehzaz hükümde limited şirketler için emredici hükümler ilkesi öngörülmemiştir ki hükmün amacına bakıldığında da bu amaç, limited şirketin özüne ters düşmektedir. Uygulamada limited şirket tipi, pay devrinin şirket sözleşmesi ile sınırlandırılabilmesi veya yasaklanabilmesi özelliği sebebiyle tercih edilmektedir⁷⁸. Limited şirketler için bu ilkenin öngörülmesi mehzaz hükmün gerekçesi ile de ters düşmektedir.

⁷⁸ Karasu, "Emredici Hükümler İlkesinin Kapalı Tip Anonim Şirketler ve Limited Şirketler Açısından Doğurduğu Sorunlar ve Çözüm Önerileri", 129.

Gereksesi olmayan, mehzaz hukukta yer almayan ve mehzaz hükmün amacına aykırı, kurucular iradesini göz ardı eden, limited şirketleri tekdüzeleştirilen, uygulamada tipik sözleşmelerin kullanımını yaygınlaştıran, yargı önüne taşınan uyuşmazlıkları artıran, 3. Kişilerin şirket sözleşmesi içeriğinden kurucuların iradesini görebilmesini engelleyen emredici hükümler ilkesi tüm bu nedenlerle kaldırılması ve şirket sözleşmesi bakımından sözleşme serbestisi ilkesi kabul edilmelidir.

C. SAPMAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

TTK m.579'a göre şirket sözleşmesi, bu kanunun limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda buna açıkça cevaz verilmişse sapabilir. Düzenlemedeki 'sapma' ifadesi doktrinde çeşitli tartışmalara sebep olmuştur. Bir görüş, madde hükmünden ancak kanunun cevaz verdiği ölçüde sapılabileceğini öne sürmektedir⁷⁹. Bu görüşe göre, TTK m.579 lafzi açıdan incelendiğinde sapma, kanunda buna açıkça cevaz verilmesi şartına bağlanmıştır. Yorum yoluyla sapmanın kapsamının genişletilmesi TTK m.579'un getiriliş amacına ters düşmektedir⁸⁰. Bu sebeple TTK m.579 hükmünde yer alan 'açıkça' ifadesi nedeniyle sadece ilgili hükümlerin lafzına bakılması gerektiği, yorum yoluyla sapmanın kapsamının genişletilmesinin madde hükmünü işlevsizleştireceği öne sürülmüştür⁸¹. Ancak bu görüş, madde lafzına bağlı bir değerlendirmeye maddenin gerekçesini göz ardı etmektedir.

Diğer görüş, madde gerekçesinden yola çıkarak hakkaniyet gerektirdiği ölçüde şirket sözleşmesi içeriğinde emredici hükümler ilkesinden sapmanın mümkün olduğunu öne sürmektedir⁸². Bu görüşte, TTK'nın 579. maddesinin gerekçesinde⁸³ sapmanın hakkaniyet ve menfaatler dengesi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda bizim de katıldığımız hâkim görüş, TTK m.579 gerekçesinden yola çıkarak limited şirketlere ilişkin hükümlerde sapmanın tespitinde sadece hükmün lafzına bakılmaması, gerektiğinde hükmün yorumlanmasından elde edilen anlamın da dikkate alınması gerektiği, hakkaniyet ilkesi ve menfaatler dengesi dikkate alındığında uygun görülebiliyorsa sapmanın mümkün olduğu yönündedir⁸⁴. Nitekim bir kanun hükmünün uygulanmasında tereddüt oluşması halinde

⁷⁹ Necla Güney Akdağ, *Anonim Şirketlerde Kuruluş*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 289.

⁸⁰ İsmail Kırcı, Feyzan Hayal Şehirli Çelik ve Çağlar Manavgat, *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, 2013), 160.

⁸¹ Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 128; Karaahmetoğlu, *Anonim Şirket Esas Sözleşmesinin Yorumlanması*, 294.

⁸² Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 49; Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 421; Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 69.

⁸³ "Hükümdeki 'kanunda açıkça izin verilmişse' ibaresi, maddenin lafzından 'sapabilme' imkânının açıkça anlaşılmadığı durumlarda amaca uygun düşen, metodoloji öğretisine aykırı olmayan, tatmin edici gerekçelere dayanan, sonuçları adil olan ve menfaatler dengesine gözetilen bir yorumla 'sapabilme'nin haklılık kazandığı varsayımları da kapsamaktadır."

⁸⁴ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 58; Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, 310-311. Pulaşlı, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku*

maddenin getiriliş amacı ve gerekçesi üzerinden değerlendirme yapmak gerekir. Bu durumda amaca uygun düşen, metodoloji öğretisine aykırı olmayan, tatmin edici gerekçelere dayanan, sonuçları adil olan ve menfaatler dengesine gözetilen bir yorumla sapabilmenin mümkün olduğunu kabul etmek gerekir.

D. EMREDİCİ HÜKÜMLER İLKESİNE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI

TTK m.579'a aykırılığın sonuçlarına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK m.32 uyarınca, emredici hükümler ilkesine aykırı şekilde düzenlenen şirket sözleşmesinin ticaret siciline tescili sırasında fark edilmesi halinde tescilin reddedileceği açıktır. Emredici hükümlere aykırı hükümler içeren şirket sözleşmesinin tescil edilmesi halinde ise neticenin ne olacağı konusunda doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Alman hukukunda, anonim şirketler yönünden emredici hükümlere aykırı sözleşme hükümlerinin batıl olduğu savunulmaktadır⁸⁵. Türk hukukundaki baskın görüşe göre ise, TTK m.579 hükmüne aykırılığın TTK m.622 göndermesiyle TTK m.447 hükmü altında değerlendirilmesi gerektiği öne sürülmekle birlikte, her emredici hükümler ilkesine aykırı hükmün butlan sonucuna bağlanmaması ve hükmün niteliğine göre butlan, yokluk veya iptal edilebilirlik yaptırımına bağlanması gerektiği öne sürülmektedir⁸⁶.

Aksi yöndeki görüş ise, TTK m.579 hükmünün limited şirketlere ilişkin hükümleri, emredici niteliğe büründüğünü öne sürmektedir. Bu görüşe göre, kanun koyucunun bu maddeyi düzenlemedeki amacı, farklı grupların menfaatlerinin korunması ve esas sözleşmenin uygulama alanının sınırlarının mümkün olduğunca net bir şekilde belirlenmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için ise hükme aykırılığın sonucunun butlan olması gerekmektedir. Hükmün niteliğine göre farklı neticeler öngörülmesi halinde uygulamada esnekliğin ve belirsizliğin oluşacağı ifade edilmektedir⁸⁷.

Her ne kadar doktrinde eleştirilse de kanun koyucu, emredici hükümler ilkesi ile anonim ve limited ortaklıklar açısından bir 'çelik korse' öngörmüştür. Çelik korse'nin varlığı, ilkeye aykırılığın yaptırımına bağlıdır. Kanaatimce ilkeyi ihlal eden hükmün farklı yaptırımlara bağlanması kanun koyucunun amacına uygun düşmemektedir. Emredici hükümler ilkesinin varlığı doktrinde yoğun eleştirilere konu edilse de bu ilke var ise ilkeye aykırılığın da butlan sonucuna bağlanması gerekir ki, kanun koyucu amacına ulaşsın.

Şerhi C. 1, 567; Cengil, *Limited Şirket Sözleşmesi*, 88.

⁸⁵ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 67.

⁸⁶ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 67; Pulaşlı, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi*, 580; Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 529. Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 253.

⁸⁷ Kırca, Şehirli Çelik ve Manavgat, *Anonim Şirketler Hukuku*, 173.

III. EMREDİCİ HÜKÜMLER İLKESİNİN LİMİTED ŞİRKET SÖZLEŞMESİ İÇERİĞİNE ETKİSİ

Emredici hükümler ilkesi bir şirket sözleşmesi hükmünün şirketler hukuku içerisinde etkisi olup olmayacağına ilişkin adeta bir süzgeç görevi görmektedir. Bu ilkeye bağlı geçerlilik kazanan kayıtlar, kural olarak maddi şirket sözleşmesi normu niteliğindedir. Netice itibarıyla, emredici hükümler ilkesi, şirket sözleşmesi içeriğinin çerçevesini oluşturmaktadır⁸⁸.

Emredici hükümler ilkesinin yanında TTK m.627’de düzenlenen eşit işlem ilkesi, TTK m.613/2’de öngörülen şirket ortakları arasındaki sadakat yükümlülüğü de sözleşme özgürlüğünün sınırını oluşturmaktadır⁸⁹. Bu ilkeler yalnızca kuruluş aşamasında değil sözleşmenin hazırlanmasında ve tescil aşamaları ile tescilden sonraki şirket sözleşmeleri değişikliklerinde de geçerlidir.

ETTK döneminde şirket sözleşmesi, zorunlu kayıtların eklenmesi ve genel hükümlere uygun olmak kaydıyla iradi serbestliğine sahiptir. Artık kanunda açıkça, sözleşmeye konulabileceği düzenlenmeyen bir hükmün sözleşmeye dâhil edilmesi mümkün olmadığından⁹⁰ TTK’da limited şirketler için öngörülen tüm düzenlemeler emredici niteliğe bürünmüş durumdadır⁹¹.

TTK m.621/3’e göre, bir ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin sebep öngörülmesi tüm ortakların oy birliği ile karar alması ile mümkündür. Emredici nitelikte olan bu hükmün aksine, şirketten çıkarılmaya ilişkin hüküm konulmasının oy çokluğu ile düzenlenebileceğine ilişkin kayıt öngörülemez. Emredici hükümler ilkesi sebebiyle ortaklar bu konuda şirket sözleşmesine konulabilecek kayıtlar bakımından sınırlandırılır.

Alman hukukunda yer almayan TTK m.579/1-2. cümleye göre, “*diğer kanunların öngörülmesine izin verdiği tamamlayıcı şirket sözleşmesi hükümleri o kanuna özgülünmüş olarak hüküm doğururlar.*” O hâlde hukukumuzda limited şirketler için kanunda açıkça öngörülmeyen tamamlayıcı hükümler şirket sözleşmesi içeriğine dâhil edilemez⁹². Ancak limited şirketin anonim şirketten farklı olarak saf sermaye şirketi özelliği göstermemesi ve şahıs şirketi özelliklerini de içinde barındırmasına dikkat çekmek gerekir. Bu duruma bağlı olarak TTK m.577’nin şirket sözleşmesinde, anonim şirketten farklı olarak geniş ve çeşitli alanlarda düzenleme yapma olanağı getirdiği ve kurucuların elini kolaylaştırdığı görülmektedir⁹³.

⁸⁸ Cengil, *Limited Şirket Sözleşmesi*, 87.

⁸⁹ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 28.

⁹⁰ Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 127.

⁹¹ Karasu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi”, 312; Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 45.

⁹² Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 128.

⁹³ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 27; Cengil, *Limited Şirket Sözleşmesi*, 90.

TTK m.577 hükmünün gerekçesinde bu kayıtların sınırlı sayıda olduğu ifade edilmişse de kanunun diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde şirket sözleşmesi içeriğine yazılması mümkün olan başka kayıtların da bulunduğu görülmektedir. Gerekçede, TTK m.577’de yer alan kayıtların sınırlı sayıda olduğunu, bu kayıtların şirket sözleşmesi dışında öngörülmesi halinde ancak borçlar hukuku sözleşmesi niteliğinde hüküm ifade edeceği belirtilmektedir. Ancak limited şirketlere ilişkin diğer hükümler incelendiğinde, sözleşme içeriğine dahil edilebilecek hükümlerin TTK m.577 ile sınırlı olmadığı görülmektedir. Örneklendirmek gerekirse, TTK m.591 uyarınca şirket sözleşmesinde öngörülmek şartı ile rüçhan hakkında değişikliğe gidilmesi mümkündür. TTK m.582’e göre, şirketin kurulmasında hizmeti geçene tanınan menfaatler şirket sözleşmesine yazılır. TTK m.631’de, ticari temsilci ve vekillerin atanmalarına ilişkin hükmün şirket sözleşmesinde öngörülmesi gerektiği belirtilmiştir. Örneklerde yer alan madde hükümleri TTK m.577’de yer almayan ancak kanun hükmünün şirket sözleşmesi içerisinde düzenlenmesini öngördüğü hükümlerdir. Buradan çıkarılacak sonuca göre, şirket sözleşmesi içeriği TTK m.577 ile sınırlı değildir. Kanunun muhtelif hükümlerinde yer alan düzenlemelerin de varlığı gözetildiğinde şirket sözleşmesinin içeriği bakımından emredici hükümler ilkesinin esnetildiği ve TTK m.577’deki sayının sınırlayıcı olmadığı görülmektedir⁹⁴. Ancak burada bir antinomi söz konusu değildir. TTK’nın 577. maddesinin gerekçesini TTK m.579 ile birlikte değerlendirmek gerekir. TTK m.579’a göre, bu kanunun limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda buna açıkça cevaz verilmişse sapabilir. Yukarıda örnek olarak verilen TTK m.591, 582, 631 vb. hükümlerde bu kayıtların şirket sözleşmesine eklenebilmesi hususunda kanunun açıkça cevaz verdiği görülmektedir. Bu hükümler, TTK m.579’da belirtilen ‘sapma’ halinin bir yansımasıdır.

Sonuç olarak, limited şirket sözleşmeleri ETTK’daki mevcudu ile karşılaştırıldığında sözleşme serbestliğini kaybetmiştir. Ancak TTK m.577 hükmünün birçok alana tesir edecek hükümler içermesi ve TTK m.577 dışında da kanun koyucunun şirket sözleşmesi içeriğinde düzenlenmesine cevaz verdiği kayıtların varlığı sebebiyle anonim şirketlere nazaran emredici hükümler ilkesinin daha esnek uygulandığını söylemek mümkündür⁹⁵.

Anonim şirketlere nazaran esnek nitelikte kabul edilse de emredici hükümler ilkesi ile, kanun koyucu limited şirket sözleşmeleri için sözleşme serbestisi ilkesinden vazgeçmiştir. İlkenin bir sonucu olarak, şirket sözleşmesi içeriği TTK m.576-577’de öngörülen kayıtlar ve kanunda açıkça cevaz verilen hükümlerden ibarettir. Kanunun öngörmediği bir kaydın şirket sözleşmesi içeriğine dahil edil-

⁹⁴ Yıldız, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Limited Şirketler Hukuku*, 91; Şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 52.

⁹⁵ Karasu, *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, 27.

mesi mümkün değildir. Bunun sonucunda TTK'da limited şirketlere ilişkin hükümler emredici niteliğe bürünmüş olup tarafların iradelerine ayrılan alan önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Emredici hükümler ilkesinin etkisiyle şirket sözleşmeleri tekdüze adeta tip sözleşmeler haline gelmektedir.

TTK m.577 hükmünün kapsamlı şekilde düzenlenmesinden dolayı emredici hükümler ilkesinin, anonim şirketlere kıyasla limited şirketler için daha esnek uygulandığı kabul edilmektedir. Buna rağmen ETTK'daki sözleşme serbestliği nazara alındığında bu ilke ile birlikte tarafların iradelerinin kısıtlandığı açıktır.

IV. SONUÇ

TTK m.135 hükmündeki terminolojik tanımı ile, şirket sözleşmesi, limited şirketin temel kurallarını ortaya koyan, iç ve dış ilişkideki işleyişi belirleyen, şirketin faaliyetini ve konusunu temellendiren, organların ve ortakların hukuki durumunu düzenleyen limited şirketin anayasası niteliğindeki kuruluş sözleşmesidir. Bu sözleşmenin hiyerarşik olarak şirketin anayasası niteliğini kazanması, TTK m.575'te aranan şekil şartlarına uygun olmasına bağlıdır. Buna göre, şirket sözleşmesinin resmi onamaya bağlı bir sözleşme olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Şirket sözleşmesi asgari olarak TTK m.576'da aranan kayıtları içermelidir. Buna göre, şirket sözleşmesi içeriğinde *şirketin ticaret unvanı ve merkezinin bulunduğu yerin, esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusunun, esas sermayenin itibarî tutarının, esas sermaye paylarının sayısının, itibarî değerlerinin, varsa imtiyazların, esas sermaye paylarının gruplarının, müdürlerin adlarının, soyadlarının, unvanlarının, vatandaşlıklarının ve şirket tarafından yapılacak ilanların şeklinin* açıkça belirtilmesi şarttır.

Bu şartlar yanında sözleşme içeriğinde zorunlu olmasa da kurucuların isteğine bağlı olarak öngörülmesi halinde şirket sözleşmesine yazılması zorunlu kayıtlar bulunmaktadır. Bu kayıtlar TTK m.577'de 14 bent halinde sıralanmış olup kurucular, sayılan hususlarda şirkete kural getirmek isterse bu kayıtları şirket sözleşmesi ile öngörmeleri gerekir. Aksi halde bu kayıtlar, borçlar hukuku sözleşmesi olarak yalnızca sözleşmenin tarafları için geçerli olacaktır.

6102 sayılı TTK ile hukukumuzda yerini alan emredici hükümler ilkesi sebebiyle kurucular veya ortaklar, şirket sözleşmesine diledikleri kayıtları ekleyemezler. Bu ilke uyarınca, TTK'da açıkça şirket sözleşmesine eklenmesine cevaz verilmeyen hususlar sözleşme içeriğine dahil edilemez. Bu ilke neticesinde şirket sözleşmeleri açısından TTK hükümleri emredici niteliğe bürünmüştür. Emredici hükümler ilkesinin etkisi ile, şirket sözleşmesi içeriği TTK m.576-577'de yer verilen kayıtlar ile TTK'da '... şirket sözleşmesinde... öngörülebilir.' şeklinde düzenlenen kanun hükümleri ile sınırlıdır. Aksi halde emredici hükümler ilkesine aykırılığın yaptırımı gündeme gelecektir.

İlkeye aykırılığın yaptırımına ilişkin açık düzenleme yoktur. Doktrinde yer alan görüşlere çalışma içeriğinde değinilmiştir. Kanaatimce kanun koyucu şirket sözleşmelerine bir çerçeve öngörmüş ve sözleşme serbestisi ilkesini kaldırmıştır. Bu durumda da kanun koyucunun hukuki amacına uygun olması açısından ilkeye aykırılığın yaptırımının sonucunun da butlan olması gerekmektedir.

Emredici hükümler ilkesi Alman, İsviçre ve Avusturya hukukundan esinlenerek hukukumuza kazandırılmışsa da bu ülkelerde emredici hükümler ilkesi yalnızca anonim şirketler için öngörülmüştür. Kara Avrupası hukukunda limited şirket sözleşmeleri için sözleşme serbestisi devam etmekte iken, bu uygulamanın 6102 sayılı Kanun ile terkedilmiş olması eleştiri konusudur. Doktrinde ağırlıklı görüş limited şirket hukuku açısından emredici hükümler ilkesinin kaldırılması yönündedir.

Kanun koyucu madde gerekçesinde emredici hükümler ilkesinin getiriliş amacını şirket sözleşmesinin hukuki öngörülebilirliğin ve belirliliğin artırılması, yatırımcıların korunması, sermaye piyasalarının düzgün işlenmesini ve ortaklık içerisinde azınlık pay sahiplerinin korunması olarak belirtmişse de TTK m.579 hükmünün gerekçesinde TTK m.340 hükmüne atıf yaptığı görülmektedir. Bu durumda kanun koyucunun emredici hükümler ilkesini limited ve anonim şirketler için aynı amaçlar için getirdiği ve anonim ile limited şirketleri aynı düzlemde değerlendirdiği anlaşılmaktadır. İki şirket tipi de sermaye şirketi özelliğine sahip ise de şirketler arasında iç işleyiş, faaliyet ve halka açıklık noktasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle hukuki şeffaflığın ve halka açıklığın yaratacağı sorunlara ilişkin düzenleme öngörülmesinin limited şirketler için bir karşılığı yoktur. Kaldı ki, kanun koyucu Kıta Avrupası hukukundan farklı olarak neden limited şirketler için emredici hükümler ilkesini öngördüğünü gerekçelendirmiş değildir.

Ancak doktrinde, kanun koyucunun emredici hükümler ilkesini limited şirket ile anonim şirketler için aynı sertlikte düzenlemediği görüşü hakimdir. Bu görüşün temeli TTK m.339/2 ile m.577 hükümleri arasındaki farklılıktır. TTK m.577 daha geniş alanlarda hükümler içermesi sebebiyle emredici hükümler ilkesinin limited şirketler açısından daha esnek olarak kabul edildiği kabul edilmektedir.

Netice itibarıyla, limited şirketler hukukunda bir karşılığının bulunmaması ve amacına hizmet etmemesine karşılık emredici hükümler ilkesinin varlığını sürdürüyor olması, limited şirketin faaliyetine uygun, kurucuların/ortakların münferit taleplerini karşılayacak nitelikte şirket sözleşmeleri düzenlemelerine engel olmakta ve irade özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Ezcümle, bu çalışmada nesnel gerekçelendirmeden yoksun TTK m.579 hükmünün kaldırılmasının gerektiği hususu izahata çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Âdem, Eliz Tuğba. *Limited Ortaklık Sözleşmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Akbay, Direnç. *TTK Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Akdağ Güney, Necla. *Anonim Şirketlerde Kuruluş*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.
- Altaş, Soner. *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014.
- Aşık, Pınar. "Anonim Şirketlerde Rekabet Yasağı". *Ankara Barosu Dergisi*, 4, (2017) 165-202.
- Bahtiyar, Mehmet. *Anonim Ortaklık Anasözleşmesi*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2001.
- Bahtiyar, Mehmet. *Ortaklıklar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021.
- Barlas, Nami ve Oğuzman, M. Kemal. *Medeni Hukuk*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022.
- Bilgili, Fatih ve Demirkapı, Ertan. *Şirketler Hukuku*. Adana: Dora Yayıncılık, 2021.
- Bozkurt, Tamer. *Şirketler Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023.
- Cengil, Muhammet Fatih. *Limited Şirket Sözleşmesi*, Adana: Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora tezi, 2022.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022.
- Karaahmetoğlu, İsmail Özgün. *Anonim Şirket Esas Sözleşmesinin Yorumlanması*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Karasu, Rauf. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18, S. 2, (2012), 311-332.
- Karasu, Rauf. "Emredici Hükümler İlkesinin Kapalı Tip Anonim Şirketler ve Limited Şirketler Açısından Doğurduğu Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 1, S. 1, (2015), 115-132.
- Karasu, Rauf. *Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2015.
- Kayar, İsmail. *Ticaret Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Kendigelen, Abuzer. *Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2012.
- Kırca, İsmail, Şehirli Çelik, Feyzan Hayal ve Manavgat, Çağlar. *Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2013.
- Koşut, Doğrusöz Hanife. "Limited Şirkette Nama Yazılı Senede Bağlanmış Esas Sermaye Payının Devir Şartları", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 22, S. 1, 365-388.
- Moroğlu, Erdoğan. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi", *Makaleler*, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2010.
- Moroğlu, Erdoğan. *Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2016.

- Poroy, Reha, Tekinalp, Ünal ve Çamoğlu, Ersin. *Ortaklıklar Hukuku I*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.
- Pulaşlı, Hasan. *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi I*. Ankara: Adalet Yayınları, 2011.
- Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Adalet Yayınları, 2021.
- Remzi, Mehmet ve Aydın, Sezer. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: İkinci Sayfa Yayınları, 2016.
- Şener, Oruç Hami. *Limited Ortaklıklar Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Şener, Oruç Hami. *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2022.
- Tekinalp, Ünal. *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020.
- Tekinalp, Ünal. Türk Ticaret Tasarısının Kurumsal Yönetim Felsefesine Yaklaşımı, *Uğur Alacakaptan'a armağan, C. II*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Veziroğlu, Cem. *Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2021.
- Yıldız, Şükrü. *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Şirketler Hukuku*. İstanbul: Arıkan Basım Yayın, 2007.